

بسم الله الرحمن الرحيم

روز مادر

مظهر عاطفه

مادر، قلب خانه ومظهر مهر و عاطفه، عشق و احساس، محبت و صفاست، و مادری، فضیلتی است ملکوتی، ناشی از عالم قدس که در وجود انسان خاکی تجلی میکند و در آن صراحت و صداقت، مهر و صفا، عدل و تقوا به عالیترین شکل خود آشکار میشود. مادری، حالتی است که صفات عالی زیبایی را، در پرورش فرزند میداند و در این راه، از همه زمینه ها و امکانات شخصی میگردد. مادر، هنرمندی است که در نتیجه تلاش خستگی ناپذیرش، فرزندی نیکو پرورش یافته، نیکوکار و با تقوا در مسیر حق گام برمیدارد.

محبت مادری

حقیقت زندگی مادر، عشق ورزیدن، دوست داشتن وفداکاری است. اگر کار مادر را کوچک بینداریم، مرتکب اشتباهی بزرگ شدهایم؛ چرا که کار او، انسانسازی و فضیلت پروری است. مادر در انجام این وظیفه، غرور و خودخواهی خود را به فداکاری و عشقورزی تبدیل میکند و حتی حاضر میشود دفتر عشق و زندگی شخصی خود را برای مدتی نیمه باز گذارد یا مختومه سازد و فصلی نو در دفتر جدید فرزند بگشاید. به همین دلیل، مادران همواره در خور ستایش و نکوداشتند.

زیباترین تعریف

زیباترین تعریفی که از مادر شده و واقعا بیانگر مقام ومنزلت مادر است، حدیث زیبایی از پیامبر اعظم صلیالله علیه و آله است که فرمود: «بهشت زیر پای مادران است».

رمز عشق جاودانی مادر است کیمیای زندگانی مادر است اینکه فرموده است آن مینو سرشت زیر پای مادران باشد بهشت یعنی آنجایی که مادر زد قدم نیست آنجا، از بهشت خُلد، کم

مقام والا

مادران در تاریخ و زندگی بشر، همواره مقامی بلند داشته اند. آثار دینی و ادبی ملتهای گوناگون درباره مادر، نکتهها و آموزههایی خواندنی و شنیدنی دارد. مسلمانان نیز بر اساس آموزههای دینی خود، مادر را در جایگاهی والا نشانده و حرمت او را پاس داشتهاند. در روایت است شخص گناهکاری نزد پیامبر آمد و پشیمانی خود را آشکار ساخت و پرسید: چه راهی در پیش بگیرم که خداوند سریعاً از گناهان من درگذرد؟ رسول خدا پرسید: از پدرو مادر تو کدام یک زندهاند؟ پاسخ داد: پدرم. فرمود: به او خدمت کن. پس از رفتن آن شخص گناهکار، پیامبر خدا صلیالله علیه و آله به اصحاب فرمود: «اگر این مرد، مادر میداشت و به او خدمت میکرد، گناهانش به سرعت آمرزیده میشد».

راز محبت مادر

عاطفه مادری، از کرامتهای خداوند است که نمیتوان آن را با هیچ قیمت مادی سنجید. زن حامل ودیعه ای الهی به نام عطوفت و مهربانی است که بعد از ازدواج در قلب او تجلی میکند؛ به گونهای که تا سرحد جان برای کودک خود از جان مایه میگذارد. محبت مادری، اختصاص به انسان ندارد و حتی حیوانات نیز این گونه هستند. آهوی مادر برای پرستاری از بچه خود از گل هاش جدا شد و به مراقبت از او پرداخت، ولی بچه بر اثر جراحت جان داد. مادر با اینکه میدانست بچه مرده است، چند قدمی به دنبال گله راه افتاد، ولی دلش آرام نگرفت و دوباره بر بالین بچه مردهاش بازگشت و پوزهاش را به پوست او مالید و دوباره و سه باره رفت و بازگشت، تا سرانجام با چهره ای اندوهگین او را تنها گذاشت.

بهشت، رضای مادر

اسلام برای مادر، مقام و ارزش شگفتی قائل شده است تا آنجا که رسیدن به آخرین مرحله کمال بشر یعنی بهشت را با رضای مادر میسر میداند. مقام و ارزش مادر از نظر اسلام تنها تا آنجا نیست که درباره رعایت آن فقط چند روایت و توصیه صادر گردیده باشد، بلکه در مقام قانونگذاری و در متن مقررات مذهبی، امر و نهی مادر در قسمتی از موارد، لازم الاجرا شناخته شده است. برای مثال، آنجا که امر مستحبی خداوند با نهی مادر در تعارض باشد، فرزندان موظفند نهی مادر را بپذیرند و امر مستحبی را اجرا نکنند. دیگر آنکه در واجباتی که واجب عینی نباشد و با انجام دیگران از عهده فرد ساقط شود، اطاعت نهی مادر بر انجام آن کار مقدم است.

کلام عیسی مسیح علیها السلام

در قرآن کریم، آیات بسیاری انسان را به اطاعت و نیکوکاری به پدر و مادر فرا میخواند. خداوند متعالی، حضرت عیسی علیها السلام را به مادر سفارش کرد و مسیح علیها السلام فرمود: «مرا در مورد مادرم نیکوکار قرار داده و جبار و شقی قرار نداده است». هنگامی که یکی از پیامبران الوالعزم خداوند، در مقام برشمردن افتخارات خود، نیکوکاری به مادر را ذکر میکند، دلیل روشنی بر اهمیت مادر و احترام و نیکوکاری به اوست.

اهمیت و شرافت مادر

رهبر کبیر انقلاب در مورد اهمیت و شرافت مادری فرموده است: «حقوق مادران را نمیتوان شمرد و نمیتوان به حق ادا کرد. یک شب مادر نسبت به فرزندش از سالها عمر پدر متعهد ارزندهتر است. تجسم عطوفت و رحمت در دیدگان نورانی مادر، بارقه رحمت و عطوفت ربّ العالمین است. خداوند تبارک و تعالی قلب و جان مادران را با نور رحمت ربوبیت خود آمیخته، به گونهای که وصف آن را کسی نمیتواند بکند... اینک در حدیث آمده که: بهشت زیر قدمهای مادران است، یک حقیقت است و اینکه با این تعبیر لطیف آمده است، برای بزرگی عظمت آن و هشیاری به فرزندان است که سعادت و جنت را در زیر قدم آنان و خاک پای مبارک آنان

جستوجو کنید و حرمت آنان را نزدیک حرمت حق تعالی نگه دارید و رضا و خشنودی پروردگار سبحان را در رضا و خشنودی مادران جستوجو کنید».

احترام به مادر

گره‌می خواهی رضای کردگار رو رضای والدین را گوش دار چون دل ایشان ز تو خشنود شد گردی اندر آخرت خوش رستگار خداوند متعالی در چهار سوره از قرآن مجید، بلافاصله بعد از مسئله توحید، بر نیکی به والدین تأکید کرده است. این مسئله، بیانگر این است که اسلام تا چه حد برای پدر و مادر احترام قائل است. با اینکه نعمت خداوند بیشتر از آن اندازه است که قابل شماره باشد، خداوند شکرگزاری در برابر پدر و مادر را در ردیف شکرگزاری در برابر نعمتهای خود قرار داده است. در حدیثی از امام صادق علیه‌السلام میخوانیم که فرمود: «اگر چیزی کمتر از آف وجود داشت، خداوند در قرآن کریم از آن نهی میکرد و این حداقل مخالفت و بیاحترامی به پدر و مادر است. همچنین یکی از ابعاد عاق والدین، نگاه تند و غضبناک به پدر و مادر است».

احسان بعد از حیات

اینکه قرآن کریم بر احترام پدر و مادر بیشتر تأکید کرده، برای این است که پدر و مادر به حکم عواطف خاصی که دارند، کمتر ممکن است فرزندان خود را به فراموشی بسپارند؛ در حالی که بیشتر فرزندان پدر و مادر را فراموش میکنند. احترام و احسان به پدر و مادر، تنها به زمان حیات آنان محدود نمیشود. مالک بن ربیع میگوید: خدمت پیامبر نشسته بودم، مردی از انصار آمد و از پیامبر صلی الله علیه و آله پرسید: یا رسول الله! آیا بعد از مرگ پدر و مادری از نیکی کردن به آن دو بر عهده من باقی است تا انجام دهم؟ حضرت فرمود: «بلی، چهار چیز باید انجام دهی: نماز خواندن برای آنان، آموزش طلبی برای ایشان، عمل کردن به عهد و پیمان‌شان و احترام کردن به دوستان آنان».

فضیلت مادر

شهید دستغیب در مورد برتری و فضیلت مقام مادر نوشته است: مستحب است در نیکی کردن، جانب مادر را بیشتر رعایت کند. رسول خدا صلی الله علیه و آله سه مرتبه امر به نیکی مادر فرمود و هنگامی که از آن حضرت سؤال شد: حق کدام یک از والدین بزرگتر است؟ فرمود: آنکه نه ماه تو را در شکم گرفت و بعد به سختی تو را زایید و بعد، از پستان خود تو را غذا داد. در برخی از روایات حتی تصریح شده که نیکی به والدین، به ویژه خوشرفتاری با مادر و خدمت به او در زمان سالمندی، باعث محو گناهان فرزند میشود؛ یعنی خدمت به پدر و مادر، کفاره گناهان و عامل مهمی برای جلب نظر رحمت حضرت باری تعالی و در نتیجه، رسیدن به سعادت ابدی است.

احترام امام سجاد علیه‌السلام به مادر

امام سجاد علیه‌السلام با مادر خود در یک ظرف، غذا نمیخورد و ظرف غذایش را جدا میکرد میفرمود: «میتراسم برای لقمهای دست دراز کنم که مادرم نیز قصد آن لقمه را داشته باشد و با این عمل، باعث نارضایتی مادرم شوم و در نهایت عاقبم گردد». مرحوم جزایری رحمه الله در شرح صحیفه بعد از نقل این روایت میگوید: مراد از مادر امام سجاد علیه‌السلام، دایه حضرت است که کنیز امام حسین علیه‌السلام بوده، زیرا مادر حقیقی امام هنگام زایمان از دنیا رفته است. آن بزرگوار در دعای خود از خداوند میخواست: «خداوند! عبادتم را برای والدین ثبت فرما و به من توفیق مرحمت کن که خواسته آنها را برخواست خود مقدم بدارم و کمال احترام را در مورد آنان رعایت کنم».

دست توانای مادر

شخصیتهای بزرگ جهان، عمده موفقیت خود را مرهون مادرانی هستند که به وظایف خطیر خود عمل کرده‌اند. نابغه بزرگ اسلام، شیخ مرتضی انصاری رحمه‌الله در مرگ مادر بزرگوارش به شدت گریه میکرد و کنار جنازه او اشک تأثر میریخت. یکی از شاگردان فاضلش به وی گفت: شایسته نیست شما با این مقام علمی، برای درگذشت پیرزنی اینطور اشک بریزید و بیتابی کنید. آن مرد بزرگ سر برداشت و گفت: «گویا شما هنوز به مقام ارجمند مادر واقف نیستید. تربیت صحیح و زحمات فراوان این مادر، مرا به این مقام رسانید». زحمات و کوششهای خردمندانه یک مادر، میتواند فرزندی پرورده که تحولی در جهان بشریت به وجود آورد. ناپلئون میگوید: «مادر با دستی گهواره و با دستی عالم را تکان میدهد». ادیسون هم میگوید: «دنیا هر چه دارد از من است و من هرچه دارم از مادر».

نقش مادر در تربیت فرزند

امام خمینی رحمه الله در مورد اهمیت نقش مادران در تربیت صحیح فرزندان میفرماید: «خداوند ان شاء الله شما بانوان را که مرکز پرورش بچه‌های کوچک هستید، تا آخر موفق کند. شما را [موفق کند] به اینکه این بچه‌ها را خوب آموزش و پرورش بدهید. پرورش از دامن شما شروع میشود. دامن بانوان است که بچه‌های خوب را پرورش میدهد».

مادر و ادب آموزی

مادر با رفتار شایسته خویش، کودک را با ادب پرورش میدهد. به همین دلیل، بیتوجهی مادر به گفتارها و رفتارهایش، سبب میشود که فرزندان در الگوپذیری از او، به راه خطا بروند؛ زیرا هر حرکت مثبت یا منفی مادر، در شخصیت و آینده آنان تأثیر میگذارد. تربیت صحیح و پرورش صفات پسندیده در کودک، تنها در پرتو برنامه صحیح علمی و عملی شدنی است و پدر و مادر باید به خوبی آن را فراگیرند. پیامبر اسلام، گرامیداشت فرزندان و ادب‌آموزی به آنان را در شمار مسئولیتهای والدین میدانند و میفرماید: «فرزندان خود را گرامی بدارید و با آداب و روش پسندیده با آنها رفتار کنید».

مادران، زمامداران جامعه

مادر، بند فداکار کودک را در دست دارد، ولی اهمیت آن به گونهای است که میتوان گفت زمام امور جامعه در اختیار اوست. ممکن نیست خلق و خوئی در جامعه باشد، ولی از خانه منشأ نگرفته باشد. اهمیت نقش مادر به حدی است که میتوان گفت فساد زن، موجب فساد جامعه و اصلاح او، موجب صلاح جامعه است. پدر و مادر در جنبه اجتماعی و سیاسی فرزندان سهم مشترک دارند، ولی در سالهای اولیه، نقش مادر مؤثرتر از پدر است. مادر نخستین عامل فشار بر کودک است و جنبه‌های مثبت و منفی را از راه امر و نهی در دل او پایدار میکند. اوست که میتواند شرف اجتماعی و سیاسی به طفل دهد و وی را مدافع حق و روابط صحیح بسازد. در همه حال، زنان، مردان را میسازند و مردان، جامعه و قواعد اجتماعی را.

مربی فرهنگ جامعه

نقش مادر در همه زمینه های حیات اجتماعی آشکار و مهم است؛ به گونهای که مادر، مربی فرهنگ جامعه به شمار میآید. بعد از تولد کودک، او در دریایی از فرهنگ غوطه ور میشود و این فرهنگ از راه والدین و دیگر اعضای خانواده به او انتقال مییابد. اما تأثیر مادر که نخستین کلمات را بر زبان او جاری و اولین ایده را در ذهن او جایگزین میسازد، از دیگران بیشتر است. مادر با نفوذ و تأثیر خود، میتواند فکر یا صفتی را در کودک پدید آورد، او را به سوی شرارت یا خیراندیشی بکشاند و ریشه و زمینه امور صحیح و غلط را در دل او برقرار سازد. پس میتوان گفت فرهنگ جامعه، به دست مادران ساخته میشود و به آنان وابسته است.

رهبری فکری

کودک در حالی به دنیا میآید که از نظر آگاهیهای اجتماعی، ذهنی پاک دارد و مادر، نخستین کلمات و حروف را بر روی این صفحه سفید مینویسد و اوست که نقشهای زشت و زیبا را بر آن ترسیم میکند. مادر با جاری ساختن نخستین کلمات بر زبان کودک، او را با اصول و قواعد زندگی آشنا میکند و آداب و رسوم را به وی میآموزد. از دید علمی، مادر، رهبری فکری کودک را برعهده دارد و بر پایه قانون وراثت، بسیاری از حالتها، نوزاد، ناخودآگاه ناشی از مادر است. یافتههای روانشناسی هم نشان داده است که در جنبه روانی، نقص یا سلامت شخصیت روانی کودک، به ویژه در شش سال اول زندگی، به مهر مادر یا محرومیت از آن بستگی دارد و ممکن است اثراتش تا پایان عمر باقی بماند.

وظایف معنوی

انجام وظایف جسمانی معمولاً از عهده هر مادری ساخته است؛ مهم جنبه معنوی است که فقط به دست مادر مسلمان و اندیشمند انجامپذیر است و آن هم جز با خودسازی مادر به وقوع نمیبوندد. نقش تربیتی مادر، بدون تأثیر جنبه الهی و عبادی پایدار نیست و تقوا و عبادت، در خط مشی تربیتی و تأثیرپذیری و سازندگی او مؤثر است. تقوای مادر، سبب ایجاد فضیلتها و خصلتهای انسانی و اخلاقی در کودک میشود و نیروی ذخیرههای است که او را در مقابله با مشکلات یاری میدهد. از سوی دیگر، آموزش مقررات به هنگامی مفید است که با خداترسی واقعی همراه باشد تا ضامن درونی برای اجرا و کنترل آن موجود گردد. اگر خداترسی واقعی بر مادر حاکم نباشد، چگونه میتواند چنین ضمانت اجرایی را برای فرزندان به وجود آورد؟ پاکي و صداقت و پرهیز از گناه مربی، بیدار کننده و جهتبخش است و محرک اراده و انگیزهای برای بهسازی و خیرخواهی به شمار میآید.

مادر و عبادت

مادری، وظیفه ای سنگین و همراه با دشواری است. از این رو، مادر نمیتواند بدون پیوند همیشگی با خدا، از عهده انجام وظایف برآید. به همین دلیل، عبادت و یاد خداوند برای مادر ضروری است و بدون آن، کار او ناقص به نظر میرسد. رمز عبادت، ایجاد قدرت است و آنچه از عبادت مادر مورد نظر است، پیوندی همیشگی با خداست؛ بدانگونه که جز او همه چیز را پوچ و فانی بدانند. روش عبادی مادر باید فعالیت در میدان شناخت خدا باشد و فرمانش را در همه جوانب زندگی نفوذ دهد. در انجام عبادت، عمل و رفتار مهم است. صد سخن مادر در زمینه عبادت خدا، به اندازه یک عمل چند لحظهای در کودک نافذ نیست. صد بحث درباره نماز، به اندازه خواندن یک نماز نمیآورد. روح دینی را باید از راه عمل در کودک نافذ ساخت، نه از راه حرف و سخن.

حق مادر

رسول خدا صلی الله علیه وآله میفرماید: «حق پدر این است که از او در طول زندگی اطاعت کنی و اما حق مادر را هرگز نمیتوانی ادا کنی. حتی اگر به تعداد شنهای بیابان و قطرههای باران، روزها در خدمتش بایستی، تنها به جای زحمات طاقت فرسای دوران بارداری او نخواهد بود». شخصی به پیامبر از کج خلقی مادر شکایت کرد، حضرت فرمود: «او در آن ماه که بار تو را تحمل میکرد و آن دو سال که تو را شیر داد و شیهایی که بیداری کشید و روزهایی که برای تو تحمل تشنگی کرد، کج خلق نبود». مرد گفت: من جزای زحماتش را پرداخته ام و او را دوبار بر دوش گرفته و به حج بردهام. حضرت فرمود: «حتی جزای یک ناله او را هنگام وضع حمل نپرداختهای.»

مجله گلبرگ، شماره ۷۶